

temes-3)

DAVID CAO COSTOYA. Patronat d'Estudis Osonencs. GEHCI-UB

LA PREMSA DE LA CIUTAT DE VIC. UNA APROXIMACIÓ HISTÒRICA: 1800-1936

Els orígens. La Guerra del Francès i els inicis de la societat liberal

Per bé que segons les informacions disponibles les primeres manifestacions de premsa periòdica vigatana es remunten al 1803, amb una capçalera titulada *Gazeta de Vich*, és a partir de 1808, en el context de la Guerra del Francès (1808-1814), quan el fenomen viu a la ciutat una primera brotada de veritable consideració. De fet, durant aquell sexenni el nombre de publicacions periòdiques es multiplicà en el conjunt de Catalunya i la premsa s'estengué fins a les principals poblacions del país. Vic participà de forma

Portada del primer número d'*El Ausonense* (1861-1863).

Font: Diputació de Barcelona. Gerència de Serveis de Biblioteques. Trencadís. [Accessible a: <http://trencadis.diba.cat>]

molt destacada en aquell procés. Fora de Barcelona, pràcticament cap altra població va comptar amb una activitat periodística tan intensa i continuada. El fenomen resultaria inexplicable sense considerar un seguit de circumstàncies

prou conjunturals i singulars, com les necessitats comunicatives i propagandístiques pròpies del conflicte, el gaudi d'una situació de relativa llibertat de premsa, la fragmentació territorial i institucional del període, la condició de capitalitat política i militar que la ciutat va detenir en determinades fases de la guerra, i el nombre considerable de refugiats que acollí, especialment provinents de Barcelona. D'aquesta manera, el juny de 1808, pocs mesos després de l'esclat del conflicte armat, van néixer a la ciutat de forma gairebé sincrònica dos periòdics, el *Diario de Vich* (1808-1811), de tendència liberal moderada, sorgit de la impremta de Joan Dorca, i la *Gazeta de Vich* (1808), que va ser seguida sense solució de continuïtat per la *Gazeta Diaria de Vich* (1808) i el *Correo Diario de Vich* (1808-1810), totes tres de tendència més conservadora i publicades per Felip Tolosa. Així, durant aquests primers anys de la guerra van conviure amb força continuïtat dues capçaleres diferents, que inauguraren una incipient pluralitat i concurrència periodística. Les invasions franceses, o simplement les reiterades alarmes sobre l'arribada de les tropes napoleòniques, afectaren de forma temporal o definitiva la continuïtat d'algunes capçaleres. En els anys immediatament posteriors sorgiren altres periòdics com ara el *Noticiero de Vich* (1811-1812), *El Patriota Ausonense* (1812-1814) o el *Diario de Vich* (1814), tots tres impresos per Tolosa i lligats per una evident relació de continuïtat. Endemés, Vic va ser la seu, en diversos moments, de la itinerant *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña* o *Gazeta de Cataluña*, òrgan de la Junta Superior del Principat.

El restabliment de l'absolutisme amb Ferran VII a partir de 1814 significà un tall clar en aquella dinàmica. Entre maig i setembre d'aquell any encara es publicà l'esmentat *Diario de Vich*, però després s'imposà un llarg silenci, només trencat el 1823, de nou en un període constitucional, amb l'aparició d'una capçalera reialista homònima de la tot just al·ludida, que desaparegué aviat i fou rellevada pel *Correo de Vich* (1823), també de poca durada. És forçós constatar que l'activitat periodística vigatana desplegada durant el Trienni Constitucional (1820-1823), període durant el qual es gaudí de nou d'un règim de llibertat d'impremta, va ser

molt menor que no pas la registrada durant la Guerra del Francès. Res a veure, tampoc, amb la multiplicació de periòdics observable principalment a les ciutats de Barcelona i Tarragona en aquell trienni.

El pas dels anys demostrà com foren d'excepcionals les circumstàncies que havien propiciat a Vic la florida periodística dels anys de la guerra contra Napoleó. Entre 1823 i 1854 no es publicà cap altre periòdic a la ciutat, fora de l'efímer *El Vagabundo* (1836), manuscrit, de caràcter liberal i anticlerical. Un petit grup de professionals liberals assajaren de reprendre la premsa vigatana amb l'impuls d'una capçalera titulada *El Montañés* (1854), però la iniciativa no assolí la consolidació necessària.

Represa i consolidació. La segona meitat del segle XIX

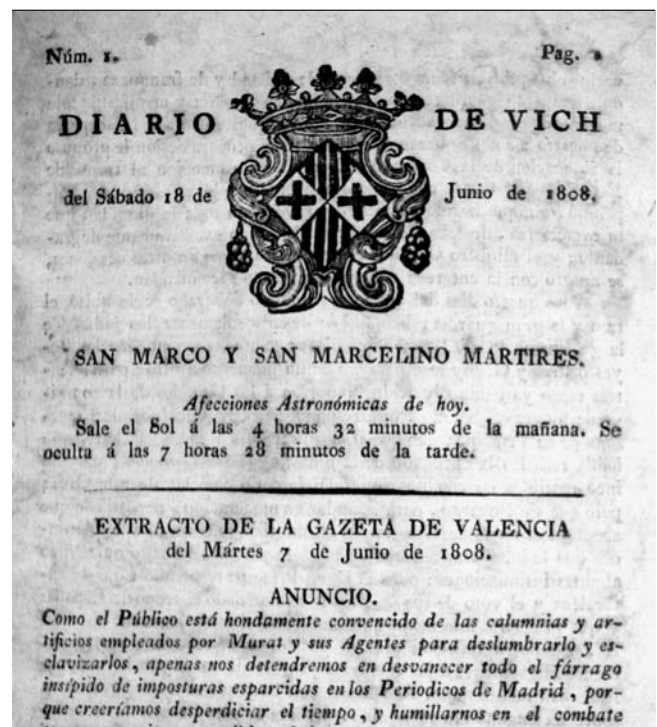
La represa de la premsa vigatana hagué d'esperar fins als anys del govern llarg dels unionistes. Es produí aleshores l'aparició d'*El Ausonense* (1861-1863), periòdic impulsat per un petit nucli de professionals liberals vinculats al novell Cercle Literari de Vic, espai de sociabilitat intel·lectual i indret de trobada i actuació dels notables locals, constituït al final de 1860. Tot just uns dies abans de l'aparició del bisetmanari, l'advocat vigatà Antoni Soler (1814-1882) havia exposat al si de l'entitat la «Conveniencia o necesidad de un periódico en Vich», posant de relleu que ni el *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Vich*, aleshores únic periòdic que es publicava a Vic, ni les capçaleres que arribaven de Barcelona i Madrid podien cobrir les necessitats comunicatives locals més immediates i particulars. En una ciutat amb autoconsciència de travessar una crisi, el Cercle Literari i *El Ausonense* van esdevenir instruments complementaris de dinamització i intervenció de les elits locals en un espai públic d'importància creixent. La fita és rellevant, ja que a partir de 1861 la ciutat gaudí, pràcticament sempre més, de continuïtat periodística, per bé que durant els anys de la tercera guerra carlina (1872-1876) únicament subsistiren el butlletí diocesà i alguna publicació religiosa.

El Ausonense fou seguit per l'*Eco de la Montaña* (1863-1868), que en els seus darrers anys va conviure amb *El Porvenir* (1866-1869), cosa que generà unes circumstàncies sostingudes de relativa pluralitat i concurrència, sense gaire precedents fins aleshores. A partir de la segona meitat de la dècada dels anys seixanta i especialment en els contorns del Sexenni (1868-1874), s'acumulen les iniciatives periodístiques, algunes de vida del tot efímera. Al mateix temps,

l'existència simultània de dues o més capçaleres d'informació local i opinió d'una certa durada esdevé habitual. Un altre

Portada del primer número del *Diario de Vich* (1808-1811).

Font: Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic

fet observable en aquells anys, molt especialment després de la Revolució de Setembre, és la major atenció que les capçaleres presten als debats polítics i als afers electorals. La premsa vigatana mostra un pudor menys acusat, per bé que encara viu, envers les preses de posició politicoideològiques. Bona part d'aquesta relativa efervescència periodística va extingir-se aviat, ostensiblement vers 1871. En els inicis de la Restauració, el *Diario de Vich* (1877), impulsat especialment per Josep Serra i Campdelacreu (1848-1901), va significar un intent ambiciós de reprendre la premsa vigatana, però aviat es constataren les limitacions del medi local per sostenir un periòdic diari i desaparegué després de mig any. Sens dubte, el periòdic vigatà més emblemàtic i prestigiós del darrer quart del vuit-cents va ser *La Veu del Montserrat* (1878-1902), dirigida pel canonge Jaume Collell (1846-1932) i íntimament vinculada a l'anomenat «fil de Vic», que va tenir en aquell setmanari un òrgan d'expressió privilegiat al servei d'un ideari catòlic, conservador i tradi-

1

2

5

8

11

13

14

16

temes-3) (pat

cionalista amb un fort ascendent en certs sectors del catalanisme cultural i polític.

Vers la segona meitat de la dècada dels anys vuitanta s'observa l'obertura d'una nova etapa d'efervescència periodística a la ciutat. Les iniciatives es multipliquen i es constata una creixent politització, fenomen també perceptible en l'àmbit de la sociabilitat formal. Els periòdics presten una importància creixent a la vida política i electoral i, sempre dins l'obediència catòlica, tendeixen a representar sensibilitats politicoideològiques diverses, majoritàriament de caràcter conservador o ultraconservador. En el tombant de segle es publicaven simultàniament a la ciutat, a més del butlletí diocesà i alguna revista religiosa, quatre periòdics de certa entitat, amb un tiratge que oscil·lava entre els dos-cents i els vuit-cents exemplars: *La Veu del Montserrat*, literari i catalanista; *La Comarca* (1894-1900), carlí; *El Norte Catalán* (1886-1915), integrista, i *La Plana de Vich* (1899-1904), conservador liberal.

Afirmació i desenvolupament del sistema de premsa local. Els primers decennis del segle xx i la Segona República

La intensitat de la vida periodística vigatana tendí a incrementar-se en els primers decennis del segle xx. Durant aquests anys perdura, i es revela sostenible, la coexistència de tres o quatre periòdics d'informació local i opinió, normalment amb una periodicitat setmanal, o com a molt trisetmanal. La multiplicació de les iniciatives vingué donada, més aviat, per l'aparició d'un nombre força destacable de revistes religioses, culturals i humorístiques, habitualment amb una periodicitat mensual. També van esdevenir habituals les publicacions que actuaven com a portaveus d'entitats culturals, corporacions econòmiques, i congregacions i associacions religioses amb seu a la ciutat.

Un altre fet destacable del període és la tendència de la llengua catalana a guanyar presència en el camp de la premsa. El català predomina en les revistes i butlletins tot just

al·ludits. En els periòdics locals el seu ús també és important. Són escrites íntegrament en català les gasetes que dirigiren consecutivament entre 1905 i 1936 Lluís B. Nadal (1857-1913), el canonge Collell i l'advocat Joan Anglada (1895-1979). Entretant, durant el primer quart de segle, els seus principals competidors periodístics recorrien a un bilingüisme desigual amb prevalença pel castellà. La llengua catalana assolí la quota de presència més elevada durant la Segona República (1931-1936).

També resulta rellevant l'existència de capçaleres com *La Justicia* (1905-1907) o *La Libertad* (1919), que donaren veu i representació a tendències i sensibilitats en l'òrbita del republicanisme, el socialisme i l'obrerisme. La seva presència no deixa de ser testimonial dins el panorama de conjunt, però malgrat tot la seva aparició és un fet rellevant, per tal com fins aleshores aquells corrents havien estat pràcticament absents del tot en la premsa de la ciutat.

La dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) no va truncar la continuïtat dels periòdics i revistes locals, però sí que s'observa, en canvi, un descens molt acusat en l'aparició de noves iniciatives periodístiques, dinàmica que trobà un contrapunt accentuat a partir de 1930, quan l'activitat s'intensificà de nou amb força. Aquesta tendència ascendent es confirmà en els anys de la Segona República fins al 1936, quan el sistema de premsa de la ciutat va viure un dels períodes de major plenitud, en què arribà a sostenir simultàniament, durant un breu període de temps, dos diaris, el *Diari de Vich* (1930-1934) i *La Comarca de Vich* (1919-1936); un trisetmanari, la *Gazeta de Vich* (1914-1936), i diversos setmanaris i revistes. La pluralitat, d'altra banda, és aleshores major que mai, i l'obrerisme, el sindicalisme i l'esquerra política disposen d'òrgans com *Sembrar* (1930-1933, 1937-1938) o *Lluita* (1932-1933). Durant aquells anys es consolidaren, també, els periòdics esportius comarcals, presents en certa manera des de la dècada anterior. La radicalització de 1936 i la ruptura de 1939 significaren l'esberlament complet d'aquell model informatiu local i d'intervenció pública. ■

Bibliografia bàsica

- M. CODINA, *Retalls de premsa vigatana 1803/2000*, Vic: PROSA, 2000.
J. GUILLAMET, *Els orígens de la premsa a Catalunya. Catàleg de periòdics antics (1641-1833)*, Barcelona: Arxiu Municipal de Barcelona, 2003.

- C. MIRALPEIX, *La premsa de la ciutat de Vic al segle XIX*, Barcelona: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 1981.
M. M. RIERA, *Bibliografia de la premsa publicada a Vic 1900-1931*, Treball de recerca, Universitat de Barcelona, 1983. [inèdit].